

Kyoto Protokolü

Prof. Dr. Kenan Demirkol

[İstanbul Üniversitesi](#)

Kyoto Protokolü'nün ve protokolün ön çalışmalarının yasal temeli Birleşmiş Milletler'in Çerçeve Antlaşması'nın 4.2. maddesinde yer almaktadır. Bu madde Taraflar Konferansı'na Ek-1 Devletleri'nin (Türkiye'nin de dahil olduğu 40 gelişmiş ülke ve Avrupa Birliği tüzel kişi olarak yer almaktadır) emisyon düzeyini düşürmedeki sorumluluklarını tekrar gözden geçirme ve uyarılama görevi vermektedir.

Uyarılama süreci çalışmaları sırasında ABD'de eski karşı tutumunu terk etmiş ve çalışmaları katılmıştır. Ancak daha sonra George Bush yönetiminde görüşmelerden tümüyle çekilmiştir.

Kyoto'da nihayi protokol karara bağlanana kadar 2,5 yıl içinde toplam 8 kez 14er günlük tartışma toplantıları yapılmıştır.

Kyoto'da da ateşli tartışmalar devam etmiş ve toplantı ön görüldüğünden 20 saat sonra 11 Aralık 1997 tarihinde 160 katılımcı ülkenin oy birliği ile kabul edilerek sonuçlandırılmıştır. Kyoto Protokolü iklim değişimi görüşmeleri tarihinde endüstri devletlerinin sorumluluklarını dile getiren ilk bağlayıcı metin olmuştur.

Kyoto Protokolü'ne göre Ek-1 devletleri 2008-2012 yılları arasında 6 sera etkili gazın (karbon dioksit, metan, azot protoksit, sülfür heksaflorit, hidroflorokarbonlar ve perflorokarbonlar) emisyon hacmini toplamda 1990 değerlerinin %5.2 altına çekmekle yükümlü kılınmıştır. 2010 emisyon değerlerine göre ise emisyon düşürme oranı %29 düzeyindedir. Bu arada herbir ülkenin emisyon hacmini 1990 değerlerine göre düşürme oranı farklı, örn. Avrupa Birliği ülkeleri %8, ABD %7, Japonya %6. Rusya'nın bu ilk süreçte emisyon hacmini düşürme yükümlülüğü yoktur. Avustralya'nın %8 ve İzlanda'nın %10 oranında daha emisyonu arttırma marjı vardır.

Ek-1 devletleri alacakları tedbirlerle emisyon hacmini düşürme yanısıra yükümlülüklerini yerine getirebilmek için bazı *esnek mekanizmalar'a* da baş vurabilirler. Bu mekanizmalardan biri, emisyon ticaretidir. Böylece emisyon haklarının bir devlet tarafından satın alınması ya da satılması hakkı sağlanmıştır. Diğer bir mekanizma ise Ek-1 devletlerinin aralarında ortak hareket etmesi anlamına gelen "Joint Implementation" mekanizmasıdır. Üçüncü mekanizma ise endüstri devletlerinin gelişmekte olan devletlerle işbirliği yapmasıdır. Bu mekanizma "Clean Development Mechanism" diye adlandırılmaktadır. Bu mekanizmada gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınmalarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Kyoto Protokolü her ne kadar 1997 yılında kabul edilmiş olsa da yürürlüğe girmesi oldukça geç olmuştur. Yürürlüğü girmesi için en az 55 ülkenin Kyoto Protokolü'nü imzalaması ve emisyon hacmi artış miktarının %55'inin kapsam altına alınması şartı bu gecikmenin nedeni olmuştur. Dünya'da emisyon hacmi artışının %36'sından ABD sorumlu olduğu halde Kyoto Protokolü'nü imzalamaması işi bir hayli zorlaştırmıştır. Mayıs 2002'de İzlanda'nın imzası ile 55 ülke koşulu yerine gelmesine karşın ancak 18 Kasım 2004 tarihinde Rusya'nın protokolü imzalaması sonucu şartlar tamamlanmıştır. Heriki şartın yerine gelmesinden 90 gün sonra protokolün yürürlüğe girmesi koşulu nedeniyle Kyoto Protokolü 16 Şubat 2005 tarihinde hayata geçmiştir.

Ocak 2009 itibarıyla 183 ülke ve tüzel kişi olarak Avrupa Birliği Kyoto Protokolü'nü imzalayarak emisyon hacmi artışının ABD dışındaki hemen hemen tüm oranına (%63,7) ulaşmış oldu.

TBMM 05.02.2009 tarihinde, Kyoto Protokolü'nün imzalanması ile ilgili yasayı kabul etti.

ABD tüm emisyon artışının %36'sından sorumlu olduğu halde protokolü imzalamamakta diretiyor. George Bush'un bu katı tutumundan sonra Barack Obama'nın yaklaşımının farklı olacağı beklentisi de boşa çıktı. Obama Nisan 2009'daki Türkiye gezisinde "ABD'nin Kyoto Protokolü'nü imzalaması bir anlam taşımaz çünkü zaten protokol süresi sona eriyor" demiştir. Halbuki sona eriyor dediğinde protokolün neredeyse daha 3 yıl geçerliliği vardı. ABD politikalarının başkandan başkana değişmeyeceğinin tipik bir örneğidir, Obama'nın tutumu.

Merkezi hükümet Kyoto'dan uzak durmasına karşın ABD'de birçok eyalet ve yüzlerce kent (toplam 80 milyon ABD yurttaşı) Kyoto Protokolü'ne destek vermektedir.

1997 Kyoto toplantısından sonra Kyoto Protokolü'nde çözülmemiş olan sorunlarla ilgili her yıl yeni toplantılar yapıldı. En başta emisyon ticaretinin nasıl düzenleneceği kuralları belirlendi. Bu toplantılarda görüşülen ana konulardan biri de toprak kullanımı, toprak kullanım değişimi ve ormanların katli ile oluşan küresel ısınma sorunları olmuştur. Bu kriterler de göz önünde bulundurulduğunda emisyon hacminin düşürülme oranlarında farklılıklar doğmuştur. Diğer taraftan ise ağaçlandırma çalışmalarının emisyon hacmini düşürme hesaplamasında nasıl yer alacağı konusu da önemli yer almıştır. En son Aralık 2008'de Polonya'nın Poznan kentinde Taraflar Konferansı toplanmış ve yine orman katlinin önlenmesi konusu üzerinde durulmuştur.

2012 yılında sonra erecek olan Kyoto Protokolü'nden sonra küresel iklim değişimi konusunda neler yapılacağına dair toplantılar Aralık 2009'da Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da başlayacak.

Türkiye'nin de üyesi olduğu Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency)'nın 2008 yılında yayınladığı öngörü raporuna göre 2030

yılına kadar dünya emisyon ticaret hacmi 20 trilyon Amerikan Doları düzeyinde olacak.

Kopenhag'da başlayacak olan yeni süreç iklim tartışmalarında bu ticaret çok büyük bir etkiye sahip olacaktır. Bazıları bu paranın önemli bir bölümünü ele geçirmeye çalışacaktır. Bu nedenle tüm insanlık bu süreci çok iyi takip etmek zorunda. Ya gerçekten dünyanın geleceği için doğru adımlar atılacak, ya da dünya bizim umurumuzda değil biz kazandığımız paraya bakarız görüşü hakim olacak.

Korkarım ki her zaman olduğu gibi ikinci şık kazanacaktır.